

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПИТАНЬ ЗМІСТОВНОСТІ ТА РОЛІ БОРГОВОЇ ФУНКЦІЇ КРАЇНИ

Кошанок С.В.,

студент;

Науковий керівник Гузенко О.П.

Донецький юридичний інститут МВС України

кандидат економічних наук, доцент

Більшість практиків, науковців та політиків вважають, що одним із ефективних засобів впливу на соціум у сучасних умовах є державний борг. Таке твердження витікає з того, що з розвитком суспільства зростає потреба у фінансових коштах, які необхідні для покриття витрат, що виникають у держави, і виконання завдань, що постають перед нею.

Варто зазначити, що упродовж усієї історії людства державні борги відігравали провідну роль в існуванні та розвитку держави. Однак в умовах регульованої ринкової економіки та кризових явищ у фінансових та соціально – економічних напрямках розвитку держави державний борг усе більше перетворюється в ознаку сучасної держави та потужний важіль державної політики. Справедливо буде відзначити, що нині державний борг виступає не лише джерелом формування доходів держави, а й забезпечує регулювання економічних процесів, стає і конститується як соціальна гарантія. Таке явище призводить до осучаснення питань державного боргу, тобто боргової функції країни.

На погляд В. А. Федорова [1] актуальність теми боргової функції сучасної держави полягає в тому, що для забезпечення ефективного функціонування держави необхідне впровадження виваженої політики державних запозичень та ефективне інституційне забезпечення її реалізації. Науковець звертає увагу на той факт, що «...найперше поняття внутрішнього державного боргу було закріплено в ст. 1 Закону України «Про державний внутрішній борг України».

Нині поняття державного боргу міститься у ст. 2 Бюджетного Кодексу України» [2]. Законодавець запропонував як понятійну категорію визначати «державний борг» з позиції загальної суми боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення. Окремі питання поставленої проблеми законодавець розкрив Законі України «Про особливості здійснення правочинів з державним, гарантованим державою боргом та місцевим боргом» [3].

У працях вітчизняних науковців, а саме І.О. Лютого, Н.В. Зражевської, О.Д. Рожко [4] та А.Ю. Молчанова [5] зустрічаються визначення державного боргу, які значно відрізняються одне від одного, борг з різних позицій: одні – за змістом, інші – за формою, за юридично-правовим статусом тощо. Доцільно не лише зазначати, що державний борг – це відносини, у яких держава виступає у ролі позичальника, кредитора або гаранта повернення кредиту, але й розглядати державний борг саме як систему кредитних відносин за участю держави.

І.О. Лютий, Н.В. Зражевська та О.Д. Рожко [4] стверджують, що за економічним змістом державний борг – це загальна сума заборгованості держави, яка складається з усіх прийнятих та непогашених боргових зобов'язань держави, включаючи боргові зобов'язання держави, що вступають в дію в результаті виданих гарантій за кредитами, або зобов'язання, що виникають на підставі законодавства або договору.

В.А. Федоров [1] у своїх дослідженнях наголошує на тому, що «...особливості розвитку держави визначають нові завдання та напрями їх розв'язання, що потребує узагальнення накопиченого юриспруденцією досвіду і розробки на його основі такої основної функції держави як боргова функція». Вчений вважає, що саме «...характеристика боргової функції держави дозволяє розкрити нові грані діяльності сучасної держави».

Між тим у вітчизняній юриспруденції ще не вивчалася боргова функція сучасної держави, хоча окремі її характеристики, властивості, ознаки розглядаються вченими-теоретиками та представниками різних галузей правових знань. Ми вважаємо актуальність теми пов'язана з відокремленням у сучасних умовах державного боргу як найважливішого напрямку діяльності держави та виділення боргової функції як основної функції сучасної держави.

Ми поділяємо думку А.Ю. Молчанова [5] стосовно того, що визнання самостійного існування боргової функції корегує номенклатуру функцій сучасної держави та дозволяє розкрити особливості цього напрямку функціонування сучасної держави.

Варто зазначити, управління державним боргом здійснюється Міністерством фінансів України в межах повноважень, визначених законодавством України. З метою ефективного управління державним боргом та/або ліквідністю єдиного казначейського рахунку Міністр фінансів України від імені України має право здійснювати правочини з державним боргом, включаючи обмін, випуск, купівлю, викуп та продаж державних боргових зобов'язань, за умови дотримання граничного обсягу державного боргу на кінець бюджетного періоду. При цьому Державний та гарантований державою

борг не включає борги місцевих органів влади та державних підприємств, що не забезпечені державними гарантіями.

За результатами проведених досліджень можна зробити наступні висновки. Боргова функція держави має за основу правове регулювання грошовими потоками країни, котрі належать до державного та гарантованого боргу. Державою борг опосередковано впливає майже на всі процеси соціально-економічного життя держави: економічне зростання та розподіл доходів; бюджетний дефіцит і розмір грошової маси в обігу (що тісно пов'язано з темпами інфляції); динаміку сукупного попиту та пропозиції; рівень споживання і нагромадження; кредитний рейтинг країни. Хоча держава у процесі проведення реформ не повинна категорично відмовлятися від запозичення коштів, однак при цьому варто пам'ятати, що, як і будь-який економічний інструмент, позика може здійснювати як позитивний, так і негативний вплив на національну економіку. З одного боку, залучення додаткових ресурсів збільшує фінансовий потенціал країни, а з іншого, поруч з надмірними державними витратами, незбалансованістю бюджету, неефективною податковою системою, помилками у валютній політиці, зростання боргу може спровокувати фінансові кризи, обмежити інвестиційну активність у країні. Державний борг може виступати і як засіб забезпечення стабільності в країні, і, навпаки, як фактор посилення загроз і ризиків.

Література:

1. Федоров В. А. Боргова функція сучасної держави: монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. 176 с.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI із змін. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Про особливості здійснення правочинів з державним, гарантованим державою боргом та місцевим боргом: Закон України від 19.05.2015 № 436-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-19>
4. Державний кредит та боргова політика України: монографія / [І. О. Лютий, Н. В. Зражевська, О. Д. Рожко] ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. К. : Центр учбової літератури, 2008. 352 с.
5. Молчанова А.Ю. Державний борг України: механізм управління та обслуговування. *Актуальні проблеми економіки та управління в умовах системної кризи*. Львів: МАУП, 2016.С. 40–42.